

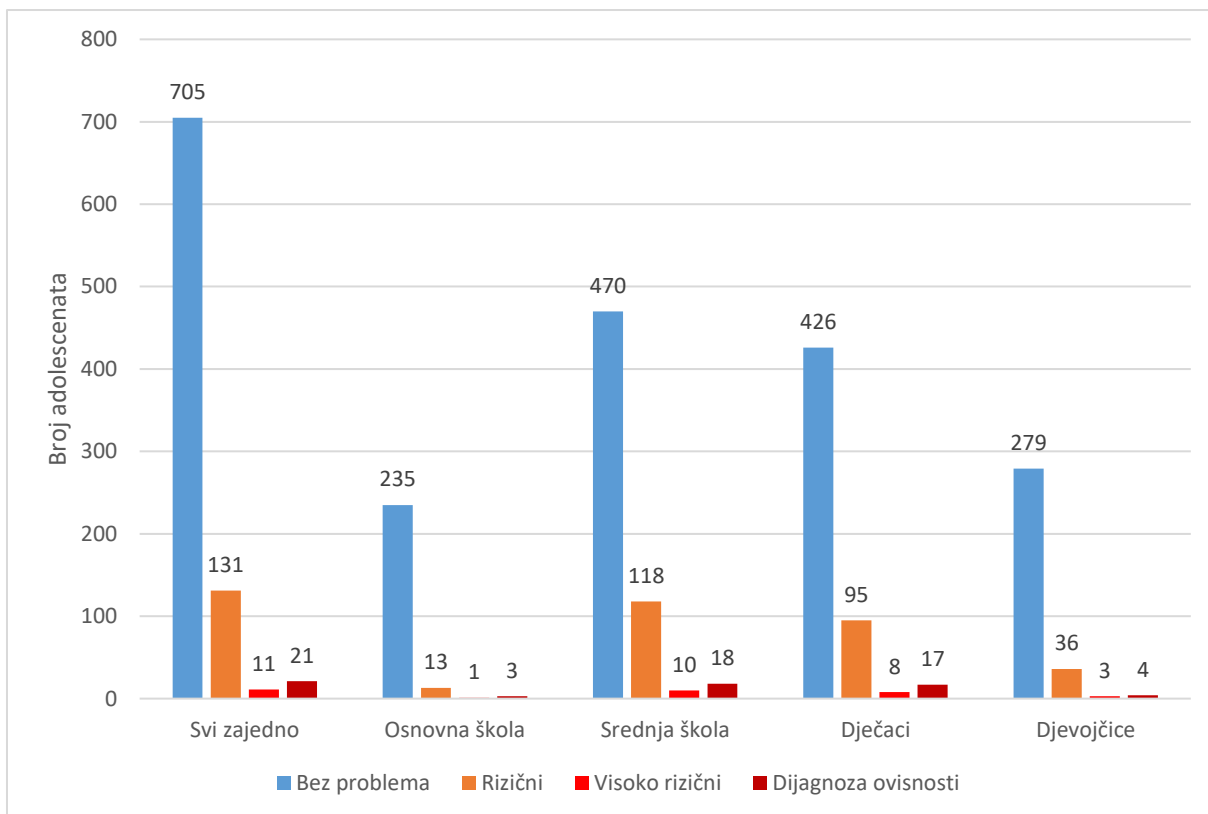
1. REZULTATI ISTRAŽIVANJA OVISNOSTI O ALKOHOLU, KOCKANJU I NOVIM TEHNOLOGIJAMA

1.1. OVISNOST O ALKOHOLU

Na temelju prikupljenih podataka o ispijanju alkohola djeca i mladi su svrstani u jednu od četiri kategorije, oni koji nemaju problema s alkoholom, oni koji su rizični odnosno čije pijenje alkohola može s vremenom voditi do problema, oni koji su visoko rizični odnosno već imaju probleme izazvane alkoholom, ali još ne zadovoljavaju kriterije, oni koji zadovoljavaju kriterije ovisnosti/ alkoholizma po DSM-5 kriterijima. Preko 80% djece i mladih nema problema s pijenjem alkohola, očekivano više djece bez problema je u osnovnoj školi (preko 93%) u odnosu na srednju školu (preko 76%) i nešto više djevojčica nema problem s alkohol (preko 86%) u odnosu na dječake (78%). Detalji su prikazani u tablici 1. Ipak zabrinjavajući je podatak da oko 10% dječaka i 25% mladića te 4% djevojčica i čak 21% djevojki već ima problema s alkoholom, odnosno nalaze se u nekoj od rizičnih skupina (detalji u tablici 2).

Tablica 1. Učestalost ispijanja alkohola koja potencijalno vodi k ovisnosti kod djece i mladih

Korištenje alkohola	Svi zajedno		Osnovna škola		Srednja škola		Dječaci		Djevojčice	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bez problema	705	81,2	235	93,3	470	76,3	426	78,0	279	86,6
Rizični	131	15,1	13	5,2	118	19,2	95	17,4	36	11,2
Visoko rizični	11	1,3	1	0,4	10	1,6	8	1,5	3	0,9
Dijagnoza ovisnosti	21	2,4	3	1,2	18	2,9	17	3,1	4	1,2
Ukupno	868	100,0	252	100,0	616	100,0	546	100,0	322	100,0

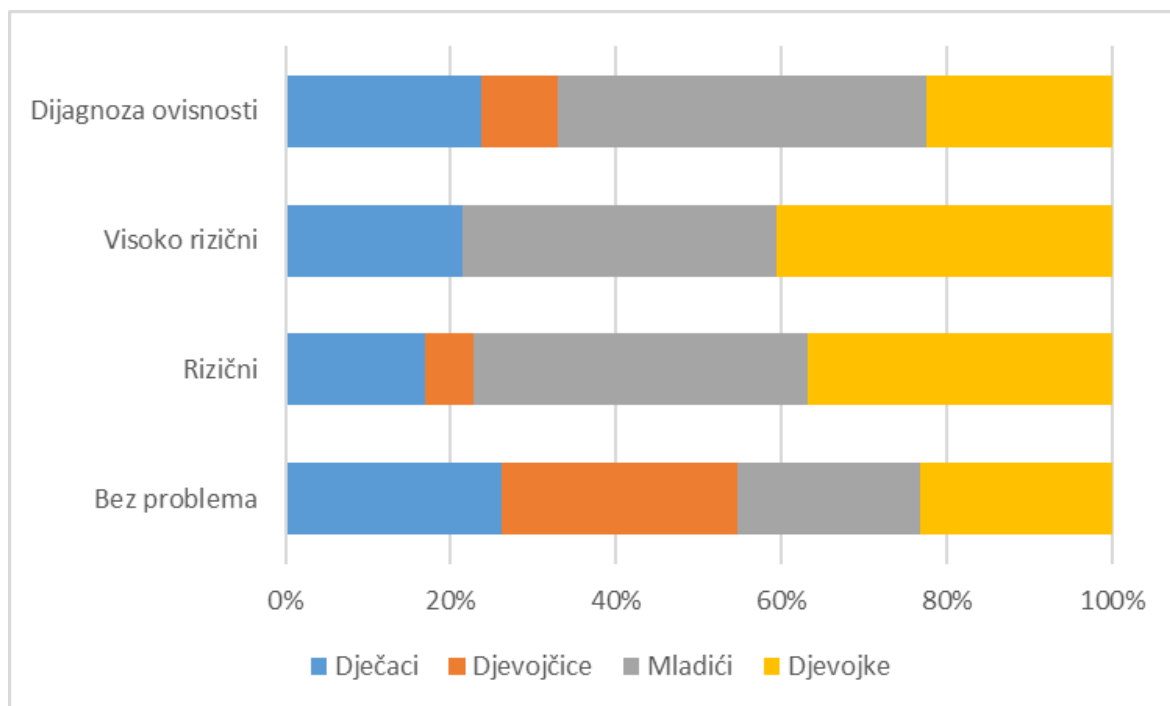

Slika 1. Broj adolescenata s problemom ovisnosti o alkoholu

Tablica 2. Detaljni prikaz problema ispijanja alkohola

Korištenje alkohola	Osnovna škola				Srednja škola			
	Dječaci		Djevojčice		Mladići		Djevojke	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Bez problema	98	89,1	137	96,5	328	75,2	142	78,9
Rizični	9	8,2	4	2,8	86	19,7	32	17,8
Visoko rizični	1	,9	0	0	7	1,6	3	1,7
Dijagnoza ovisnosti	2	1,8	1	,7	15	3,4	3	1,7
Total	110	100,0	142	100,0	436	100,0	180	100,0

Na slici 2 jasno se može uočiti kako se dječaci rizičnija skupina po pitanju problema pijenja alkohola (posebice se stariji), ali isto tako da su i djevojke u odnosu na mlađe dječake i djevojčice također više rizične.

Slika 2. Prikaz omjera spolova za problem ispijanja alkohola

Osim rizičnosti za razvoj ovisnosti o alkoholu provjerili smo i u kojoj dobi su djeca i mladi prvi put probali alkoholna pića. Žestoka alkoholna pića (kao što su rakija, gin i dr.) nije probalo 35,7% djevojčica i djevojaka te 28,9% dječaka i mladića, a lakša alkoholna pića (kao što su vino i pivo) nije probalo 21,4 % djevojčica i djevojaka te 16,7 % dječaka i mladića. Zabrinjavajući je podatak da oko 70% mladih je probalo žestoka pića, a preko 80% i lakša alkoholna pića. Više od polovice djece do svoje 12 godine probalo je lakša alkoholna pića, a do svoje 14 godine žestoka alkoholna pića. Većina dječaka je probalo lakše alkoholno piće do svoje 11 godine, a žestoko alkoholno piće do svoje 14 godine, dok je većina djevojčica probalo i lakše i žestoko alkoholno piće do svoje 13 godine. Detalji su vidljivi u tablici 3.

Tablica 3. Prosječna dob prvog alkoholnog pića

Alkoholna pića	muški		ženski	
	Žestoka alkoholna pića	Lakša alkoholna pića	Žestoka alkoholna pića	Lakša alkoholna pića
Prosječna dob	8,57 god.	9,17 god.	8,37 god.	8,95 god.
Medijan dobi	11 god.	10 god.	11 god.	10 god.
Standardna devijacija	6,127	5,044	6,558	5,383
Dob do koje je probalo preko 50% mladih	14 god.	11 god.	13 god.	13 god.

% onih koji su u trenutku istraživanja probali	71,1%	83,3 %	64,3%	79,6%
---	-------	--------	-------	-------

Učenci su ispunili i dodatna pitanja o navikama ispijanja alkohola (detalji u tablicama 4, 5, 6 i 7). Najčešće alkoholno piće koje konzumiraju dječaci i mladići je pivo (38%), a djevojke i djevojčice žestoka pića (22%) i to najčešće na rođendanima (40%) u društvu prijatelja (50%). Osim toga 17,6% djece i mladih navodi kako se napilo 1-2 puta u posljednjih mjesec dana, a piju da bi se zabavili (46%).

Tablica 4. Vrsta alkohola koju najčešće konzumiraju

Vrsta alkohola	Svi zajedno		Muško		Žensko		Osnovna škola		Srednja škola	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Vino	78	9,0	29	5,3	49	15,2	10	4,0	68	11,0
Pivo	261	30,1	212	38,8	49	15,2	51	20,2	210	34,1
Žestoki alkohol (gin, rakija, votka i sl.)	155	17,9	84	15,4	71	22,0	12	4,8	143	23,2
Ne pijem	374	43,1	221	40,5	153	47,5	179	71,0	195	31,7
Ukupno	868	100,0	546	100,0	322	100,0	252	100,0	616	100,0

Tablica 5. Prilike u kojima se najčešće konzumira alkohol

Prilike	Svi zajedno		Muško		Žensko		Osnovna škola		Srednja škola	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Slavlje/rođendani	353	40,7	220	40,3	133	41,3	63	25,0	290	47,1
Vikendi	121	13,9	76	13,9	45	14,0	7	2,8	114	18,5
Neovisno o prilikama	71	8,2	60	11,0	11	3,4	15	6,0	56	9,1
Ne pijem	323	37,2	190	34,8	133	41,3	167	66,3	156	25,3
Ukupno	868	100,0	546	100,0	322	100,0	252	100,0	616	100,0

Tablica 6. Društvo s kojim najčešće konzumiraju alkohol

Društvo	Svi zajedno		Muško		Žensko		Osnovna škola		Srednja škola	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Prijatelji	441	50,8	289	52,9	152	47,2	49	19,4	392	63,6
Sam	19	2,2	14	2,6	5	1,6	5	2,0	14	2,3
Stariji rođaci	77	8,9	46	8,4	31	9,6	28	11,1	49	8,0
Ne pijem	331	38,1	197	36,1	134	41,6	170	67,5	161	26,1
Ukupno	868	100,0	546	100,0	322	100,0	252	100,0	616	100,0

Tablica 7. Razlozi konzumiranja alkohola

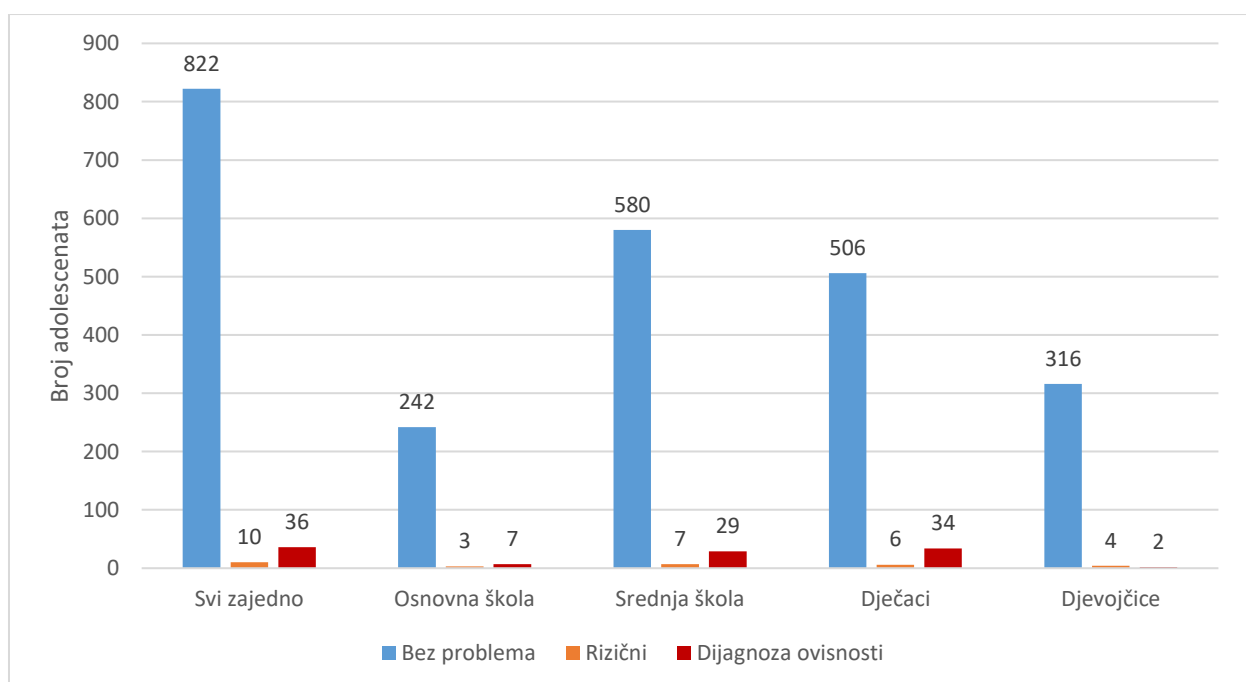
Razlozi	Svi zajedno		Muško		Žensko		Osnovna škola		Srednja škola	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Zabava	407	46,9	247	45,2	160	49,7	94	37,3	313	50,8
Jer svi u društvu piju	140	16,1	95	17,4	45	14,0	51	20,2	89	14,4
Opuštanje	194	22,4	120	22,0	74	23,0	54	21,4	140	22,7
Dosada	127	14,6	84	15,4	43	13,4	53	21,0	74	12,0
Ukupno	868	100,0	546	100,0	322	100,0	252	100,0	616	100,0

1.2. OVISNOST O KOCKANJU

Na temelju prikupljenih podataka o online kockanju i vezanim teškoćama djeca i mladi su svrstani u jednu od 3 kategorije, oni koji nemaju problema s online kockanjem, oni koji su rizični za razvoj ovisnosti o online kockanju te oni koji zadovoljavaju kriterije ovisnosti o online kockanju prema DSM-5 i MKB-11 kriterijima. Većina djece (95%) nema problema s online kockanjem. Detalji su prikazani u tablici 8. Od djece koja kockaju većina ih je počela s online kockanjem između 14 i 16 godine. Nešto malo više problema s online kockanjem imaju srednjoškolci i dječaci.

Tablica 8. Učestalost online kockanja koja potencijalno vodi k ovisnosti kod djece i mladih

Online kockanje	Svi zajedno		Osnovna škola		Srednja škola		Dječaci		Djevojčice	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bez problema	822	94,7	242	96	580	94,2	506	92,7	316	98,2
Rizični	10	1,2	3	1,2	7	1,1	6	1,1	4	1,2
Dijagnoza ovisnosti	36	4,1	7	2,8	29	4,7	34	6,2	2	0,6
Total	868	100,0	252	100,0	616	100,0	546	100,0	322	100,0

Slika 3. Broj adolescenata s problemom ovisnosti o online kockanju

1.3. OVISNOST O NOVIM TEHNOLOGIJAMA

Ovisnost o novim tehnologijama smo detaljno ispitali koristeći pritom različite mjere: navike adolescenata pri korištenju interneta, ovisnost o internetu te ovisnost o videoigricama.

1.3.1. Navike adolescenata pri korištenju interneta

Učenici su procjenjivali u koje svrhe najčešće koriste Internet. U prosjeku učenici koriste oko 2 sata internet dnevno radi škole, a 4 sata radi razonode, odnosno 77% učenika koristi internet manje od 2 sata dnevno radi škole, a čak preko 81% koristi internet više od 2 sata dnevno za razonodu (a preko 35 % čak više od 4 sata na dan). Internet najčešće koriste za pregledavanje sadržaja i komuniciranje na društvenim mrežama, u prosjeku 2-3 sata dnevno. Detalji su prikazani u tablici 9 te na slici 4. Dječaci provode nešto više vremena u igranju igara na netu (70% do 3 sata dnevno, dok 70% djevojčica do 1 sat dnevno provode u istoj aktivnosti ili uopće ne igra), djevojčice češće pregledavaju digitalne sadržaje (85% djevojaka naprema 65% dječaka) i više vremena provode komunicirajući na društvenim mrežama (28% djevojčica više od 3 sata dnevno naprema 20% dječaka koji komuniciraju putem društvenih mreža više od 3 sata dnevno). Detalji se nalaze u tablicama 10 i 11.

Tablica 9. Prikaz online aktivnosti učenika

Vrijeme online	škola	razonoda	igranje igara	pregledavanje društvenih mreža	komuniciranje na društvenim mrežama	gledanje digitalnih medija	online kupovina	online kockanje
ne koristim	9,6%	2,3%	19,9%	2,6%	5,6%	27,4%	54,7%	92,4%
do 1 sat dnevno	45,4%	3,9%	26,3%	16,6%	34,9%	32,9%	34,3%	4,0
1-2 sata dnevno	31,6%	12,3%	23,8%	29,1%	22,9%	22,0%	6,7%	0,5
2-3 sata dnevno	8,8%	23,5%	14,1%	23,8%	13,8%	9,9%	2,1%	0,7
3-4 sata dnevno	2,9%	22,4%	8,9%	12,6%	10,6%	4,8%	1,4%	0,6
više od 4 sata dnevno	1,8%	35,6%	7,0%	15,2%	12,1%	2,9%	0,8%	1,8

Tablica 10. Prikaz online aktivnosti dječaka i mladića

Vrijeme online	škola	razonoda	igranje igara	pregledavanje društvenih mreža	komuniciranje na društvenim mrežama	gledanje digitalnih medija	online kupovina	online kockanje
ne koristim	11,9%	1,6%	10,4%	3,1%	7,0%	34,2%	58,6%	90,7%
do 1 sat dnevno	48,4%	3,7%	20,7%	17,2%	37,7%	31,7%	32,4%	5,1%
1-2 sata dnevno	28,0%	13,6%	28,6%	31,9%	22,3%	21,1%	6,2%	0,5%
2-3 sata dnevno	7,1%	24,4%	19,0%	23,1%	12,6%	7,7%	1,1%	0,9%
3-4 sata dnevno	2,4%	22,0%	11,7%	11,5%	9,0%	2,9%	0,9%	0,4%
više od 4 sata dnevno	2,2%	34,8%	9,5%	13,2%	11,4%	2,4%	0,7%	2,4%

Tablica 11. Prikaz online aktivnosti djevojčica i djevojaka

Vrijeme online	škola	razonoda	igranje igara	pregledavanje društvenih mreža	komuniciranje na društvenim mrežama	gledanje digitalnih medija	online kupovina	online kockanje
ne koristim	5,6%	3,4%	36,0%	1,9%	3,4%	15,8%	48,1%	95,3%
do 1 sat dnevno	40,4%	4,3%	35,7%	15,5%	30,1%	35,1%	37,6%	2,2%
1-2 sata dnevno	37,6%	10,2%	15,8%	24,5%	23,9%	23,6%	7,5%	0,3%
2-3 sata dnevno	11,5%	22,0%	5,6%	25,2%	15,8%	13,7%	3,7%	0,3%
3-4 sata dnevno	3,7%	23,0%	4,0%	14,3%	13,4%	8,1%	2,2%	0,9%
više od 4 sata dnevno	1,2%	37,0%	2,8%	18,6%	13,4%	3,7%	0,9%	0,9%

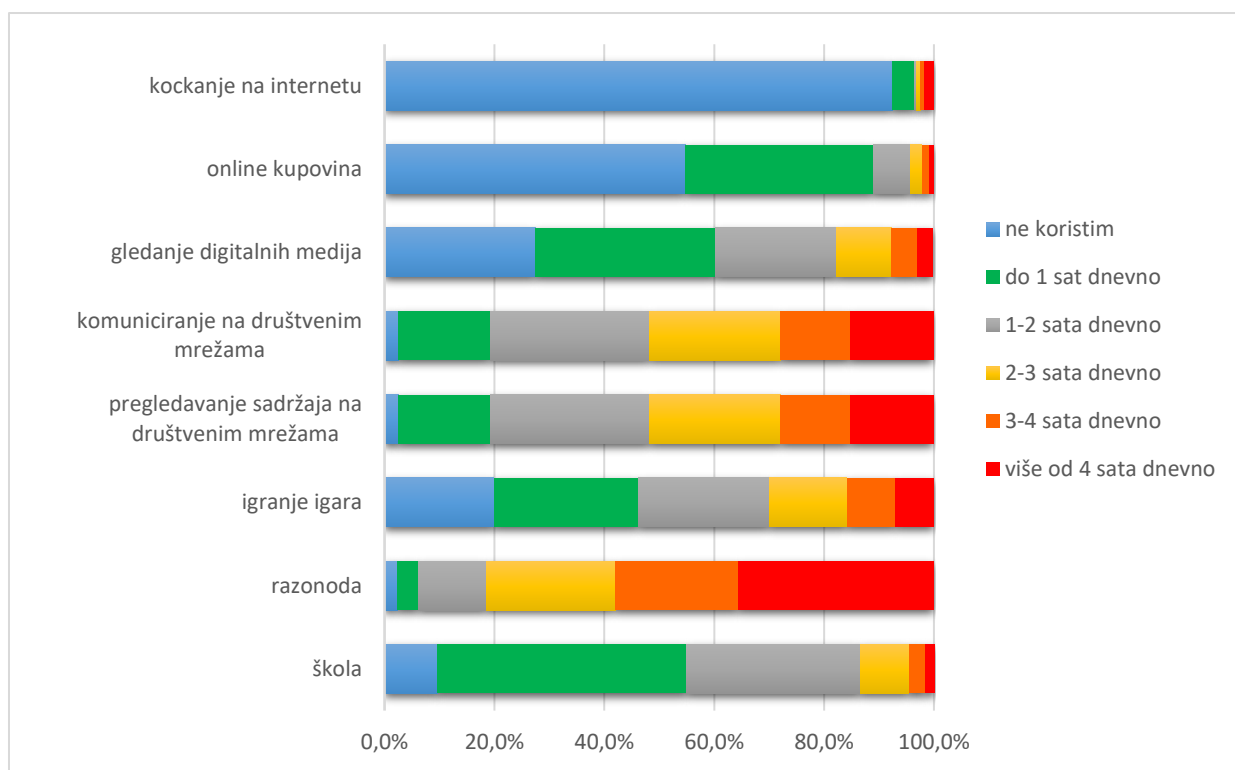
Učenici srednjih škola više sati dnevno provode na internetu radi razonode, 64 % srednjoškolaca naprema 42 % osnovnoškolaca više od 3 sata dnevno provode u ovoj aktivnosti. Pregledava sadržaj na društvenim mrežama više od 3 sata dnevno 31 % srednjoškolaca te 20 % osnovnoškolaca, a manje od 5% djece i mladih iz obje skupine ne pregledava društvene mreže. Svakodnevno više od 3 sata komunicira na društvenim mrežama 28% srednjoškolaca te 9% osnovnoškolaca. Detalji su prikazani u tablicama 12 i 13.

Tablica 12. Prikaz online aktivnosti učenika osnovnih škola

Vrijeme online	škola	razonoda	igranje igara	pregledavanje društvenih mreža	komuniciranje na društvenim mrežama	gledanje digitalnih medija	online kupovina	online kockanje
ne koristim	14,7%	4,4%	15,9%	4,8%	9,5%	24,2%	58,7%	94,8%
do 1 sat dnevno	49,2%	7,9%	30,2%	24,6%	45,6%	34,9%	30,6%	3,6%
1-2 sata dnevno	27,8%	18,7%	23,8%	29,4%	21,4%	24,6%	6,3%	0,0%
2-3 sata dnevno	7,1%	26,6%	17,1%	21,4%	13,5%	7,9%	1,6%	0,4%
3-4 sata dnevno	0,8%	21,0%	8,3%	7,1%	4,8%	6,3%	2,0%	0,8%
više od 4 sata dnevno	0,4%	21,4%	4,8%	12,7%	5,2%	2,0%	0,8%	0,4%

Tablica 13. Prikaz online aktivnosti učenika srednjih škola

Vrijeme online	škola	razonoda	igranje igara	pregledavanje društvenih mreža	komuniciranje na društvenim mrežama	gledanje digitalnih medija	online kupovina	online kockanje
ne koristim	7,5%	1,5%	21,6%	1,8%	4,1%	28,7%	53,1%	91,4%
do 1 sat dnevno	43,8%	2,3%	24,7%	13,3%	30,5%	32,1%	35,9%	4,2%
1-2 sata dnevno	33,1%	9,7%	23,9%	29,1%	23,5%	20,9%	6,8%	0,6%
2-3 sata dnevno	9,4%	22,2%	12,8%	24,8%	14,0%	10,7%	2,3%	0,8%
3-4 sata dnevno	3,7%	22,9%	9,1%	14,8%	13,0%	4,2%	1,1%	0,5%
više od 4 sata dnevno	2,4%	41,4%	8,0%	16,2%	14,9%	3,2%	0,8%	2,4%

Slika 4. Prikaz učestalosti korištenja novih medija za različite aktivnosti

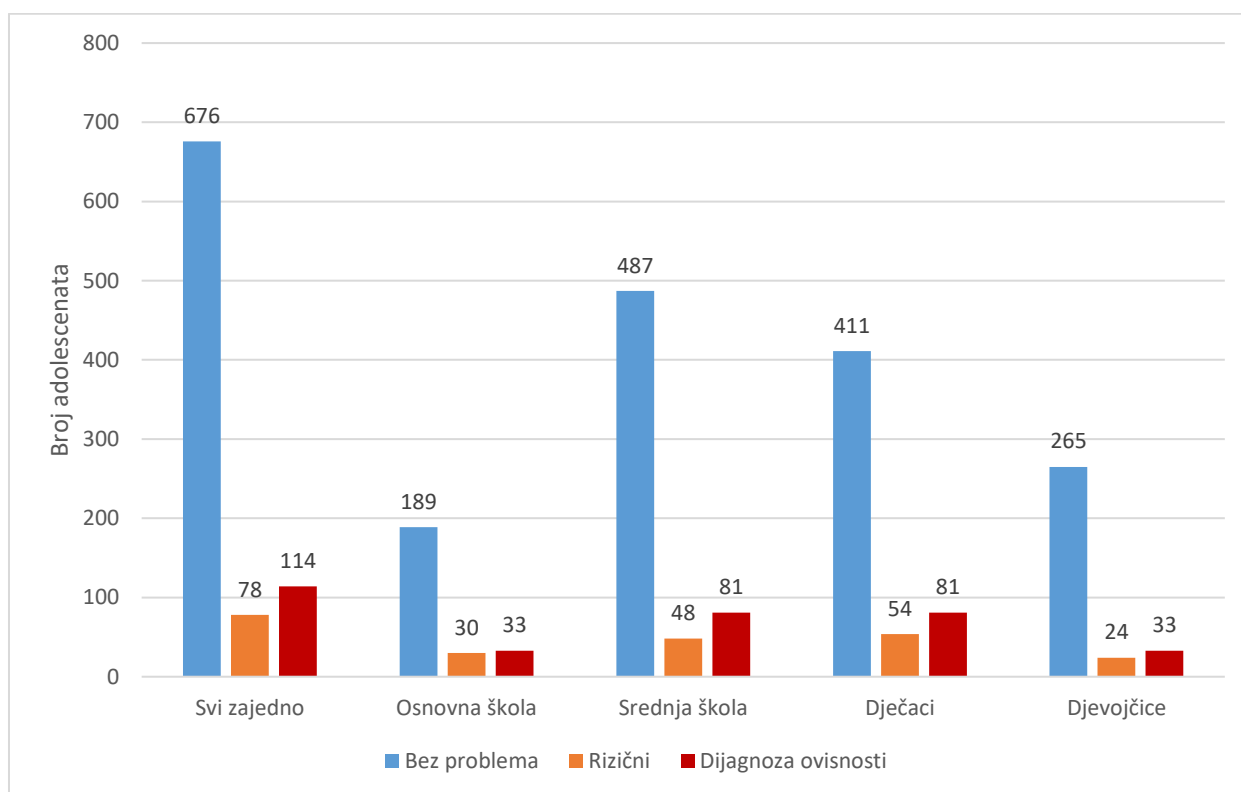
1.3.2. Ovisnost o internetu

Na temelju prikupljenih podataka o korištenju interneta djeca i mladi su svrstani u jednu od 3 kategorije, oni koji nemaju problema s ovisnošću o internetu, oni koji su razvili umjerenu ovisnosti o internetu te oni koji razvili ozbiljnu ovisnost o internetu prema kriterijima ovisnosti iz DSM-5 i MKB-11. Preko 42 % djece ima problema s ovisnošću o internetu, a od tog broja 4% pripada u kategoriju ozbiljnih ovisnika. Podjednak broj djece u osnovnim i srednjim školama ima problema s ovisnošću o internetu. Međutim 11 % više djevojčica i djevojaka nego dječaka i mladića ima problem s ovisnošću o internetu, a također djevojke i djevojčice nešto češće imaju problema s ozbiljnom ovisnošću. Detalji su prikazani u tablici 14 i na slici 5.

Tablica 14. Učestalost ovisnosti o internetu kod djece i mladih

Korištenje interneta	Svi zajedno		Osnovna škola		Srednja škola		Dječaci		Djevojčice	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bez problema	500	57,6	144	57,1	356	57,8	338	61,9	162	50,3
Umjereno ovisni	334	38,5	95	37,7	239	38,8	195	35,7	139	43,2

Bez problema	676	77,9	189	75,0	487	79,1	411	75,3	265	82,3
Rizični	78	9,0	30	11,9	48	7,8	54	9,9	24	7,5
Dijagnoza ovisnosti	114	13,1	33	13,1	81	13,1	81	14,8	33	10,2
Ukupno	676	77,9	252	100,0	616	100,0	546	100,0	322	100,0

Slika 6. Broj adolescenata s problemom ovisnosti o online igranju videoigrica

1.3.4. Korištenje dark weba kod srednjoškolaca

Osim ovisnosti o internetu, online kockanju i online videoigrama, u novije vrijeme dodatni problem kod mladih stvara i dostupnost opasnih psihoaktivnih supstanci putem online crnog tržišta (dark weba). Ovaj aspekt zlorabe psihoaktivnih sredstava istražili smo samo kod srednjoškolaca. Ukoliko je adolescent na barem jedno pitanje od pet o kupovini preko crnog internetskog tržišta (dark weba) odgovorio da je to napravio nekoliko puta stavljen je u kategoriju rizičnog, odnosno ako je odgovorio da povremeno kupuje u kategoriju problematičnog. Istraživanje je pokazalo da se srednjoškolci ne koriste dark webom za nabavu psihoaktivnih sredstava (manje od 2% ih je naručivalo psihoaktivne tvari preko dark weba). Detalji su prikazani u tablici 16.

Tablica 16. Učestalost kupovine psihoaktivnih sredstava putem dark weba

Kupovina preko dark weba	Srednja škola		Dječaci		Djevojčice	
	f	%	f	%	f	%
Ne kupuju	605	98,2	427	97,9	178	98,9
Rizični	1	0,2	0	0,0	1	0,6
Problematični	10	1,6	9	2,1	1	0,6
Total	616	100,0	436	100,0	180	100,0

Dodatno smo ispitali povećanje konzumacije psihoaktivnih tvari otkad adolescent koji kupuju preko dark weba. Ukoliko je adolescent na barem jedno pitanje o konzumaciji psihoaktivnih sredstava nakon kupovine preko crnog internetskog tržišta (dark weba) odgovorio da je došlo do povećanja korištenja iste stavljen je u kategoriju rizičnog, odnosno ako je odgovorio da puno češće konzumira zbog kupovine preko dark weba stavljen je u kategoriju problematičnog. Samo se oko 1% adolescenata izjasnio o povećanju konzumacije. Detalji su prikazani u tablici 17.

Tablica 17. Učestalost povećanja konzumacije psihoaktivnih sredstava uslijed kupovine putem dark weba

Konzumacija psihoaktivnih sredstava kupljenih preko dark weba	Srednja škola		Dječaci		Djevojčice	
	f	%	f	%	f	%
Nema povećanja	608	98,7	429	98,4	179	99,4
Rizični	3	0,5	2	0,5	1	0,6
Problematični	5	0,8	5	1,1	0	0,0
Total	616	100,0	436	100,0	180	100,0

1.4. KOMORBIDITETNE DIJAGNOZE I STANJA

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su da najveći broj adolescenata zadovoljava kriterije za dijagnozu ovisnosti o internetu (42,4%), zatim o online igrama (13,1%), o online kockanju (4,1%) i najmanje o alkoholu (2,4 %). Međutim velik broj njih je u riziku za razvoj nekog tipa ovisnosti: 16,4% za razvoj alkoholizma, 9,2% za razvoj ovisnosti o online igrama te dodatnih 1,2% za razvoj ovisnosti o online kockanju.

S obzirom da se u populaciji često javljaju istovremeno više ovisnosti, kao i istovremeno više rizika za razvoj različitih tipova ovisnosti provjerili smo komorbiditet postojećih dijagnoza (postojanje 2 ili više dijagnoze ovisnosti istovremeno), kao i komorbiditet postojeće dijagnoze i dodatnog rizičnog stanja za razvoj još barem jedne dodatne dijagnoze ovisnosti.

Najveći komorbiditet dobiven je za dijagnozu ovisnosti o internetu i ovisnosti o online videoigricama gdje malo više od 10% djece i mladih ima istovremeno obje dijagnoze, na drugom mjestu je komorbiditet između ovisnosti o internetu i ovisnosti o online kockanju sa 3%. Ostale komorbiditetne dijagnoze iznosile su ispod 2%. Najzastupljenije komorbiditetno stanje (postojanje jedne dijagnoze i visokog rizika za razvoj druge) je dijagnoza ovisnosti o internetu uz rizik razvoja alkoholizama (8,4%) ili rizik razvoja ovisnosti o online videoigricama (6,2%). Detalji su prikazani u tablici 18.

Tablica 18. Komorbiditetne dijagnoze i stanje

Primarna dijagnoza	Dijagnoza				Rizik		
	Internet	Online igranje	Online kockanje	Alkohol	Online igranje	Online kockanje	Alkohol
Internet	42,4%	10,7%	3,0%	1,5%	6,2%	1,2%	8,4%
Online igranje	-	13,1%	1,8%	1,3%	-	1,2%	2,6%
Online kockanje	-	-	4,1%	1,3%	0,3%	-	1,8%
Alkohol	-	-	-	2,4%	0,1%	0,3%	-

1.5. RIZIČNI ČIMBENICI ZA RAZVOJ OVISNOSTI

Osim ispitivanja pojavnosti različitih oblika ovisnosti cilj je bio utvrditi i potencijalno rizične faktore koji dovode do razvoja ovisnosti kod mladih s krajnjim ciljem prevencije istih. Kako su različita rizična ponašanja u adolescenciji često usko povezana, kod srednjoškolske populacije dodatno smo provjerili stupanj blažeg kršenja normi kao potencijali prediktor za razvoj ovisnosti.

Za razvoj ovisnosti o alkoholu rizičnim faktorima su se pokazali dob (stariji adolescenti, odnosno srednjoškolci), veći prosječni džeparac koji adolescenti primaju, slabije materijalno stanje obitelji iz kojih adolescenti dolaze, lošiji školski uspjeh, a posebno se rizičnim pokazalo ako adolescenti već pokazuju blaže kršenje normi.

Za razvoj ovisnosti o internetu rizičnim faktorima su se pokazali spol (gdje su djevojke u većem riziku), slabije materijalno stanje obitelji iz kojih adolescenti dolaze, a posebno se rizičnim pokazalo ako adolescenti već pokazuju blaže kršenje normi.

Za razvoj ovisnosti o online igranju videoigara rizičnim faktorima su se pokazali spol (gdje su dječaci u većem riziku), manji prosječni mjesečni džeparac koji adolescenti primaju te slabije materijalno stanje obitelji iz kojih adolescenti dolaze.

Za razvoj ovisnosti o online kockanju rizičnim faktorima su se pokazali spol (gdje su dječaci u većem riziku), slabije materijalno stanje obitelji iz kojih adolescenti dolaze, lošiji školski uspjeh, a posebno se rizičnim pokazalo ako adolescenti već pokazuju blaže kršenje normi.

Navedeni potencijalni prediktori najbolje su uspjeli predvidjeti probleme s razvojem ovisnosti o alkoholu (11,6% varijance ovisnosti o alkoholu). Dječaci su u većem riziku za razvoj ovisnosti o online igranju videoigara i ovisnosti o online kockanju, dok su djevojke u većem riziku za razvoj ovisnosti o internetu. Dok se veći prosječni mjesečni džeparac pokazao rizičnim za razvoj ovisnosti o alkoholu, manji prosječni mjesečni džeparac pokazao se rizičnim za razvoj ovisnosti o online igranju videoigara. Lošiji školski uspjeh pokazao se rizičnim za razvoj ovisnosti o alkoholu i online kockanju.

Općenito gledano slabije materijalno stanje obitelji pokazao se kao značajan prediktor za sve tipove ovisnosti, a postojeće rizično ponašanje u vidu blažeg kršenja normi pokazao se najboljim prediktorom za predviđanje razvoja različitih tipova ovisnosti te sam objašnjava od 6,1 % do čak 48,8 % rizika. Detalji su prikazani u tablici 19.

Tablica 19. Prikaz potencijalnih prediktora za razvoj različitih tipova ovisnosti

Potencijalni prediktor	Alkohol		Internet		Online igranje		Online kockanje	
	β	p	β	p	β	p	β	p
Dob (osnovnoškolska naprema srednjoškolska)	0,190	0,000	-0,008	0,842	-0,054	0,158	-0,016	0,671
Spol	-0,052	0,119	0,195	0,000	-0,167	0,000	-0,098	0,005
Prosječni džeparac	0,113	0,001	0,037	0,282	-0,072	0,036	0,015	0,672
Materijalno stanje obitelji	-0,097	0,003	-0,077	0,024	-0,094	0,006	-0,098	0,004
Mjesto stanovanja (selo naprema grad)	0,031	0,374	-0,047	0,199	0,007	0,852	-0,015	0,691
Opći uspjeh	-0,190	0,000	-0,048	0,157	-0,039	0,251	-0,102	0,003
Ukupno objašnjeno rizika	11,6%		3,9%		3,4%		2,6%	
Blaže kršenje normi (samo srednjoškolci)	0,720	0,000	0,115	0,004	0,073	0,076	0,374	0,000
Dodatno objašnjeno rizika za srednjoškolce	48,8%		6,1%		0,8%		13,0%	

1.6. PSIHOLOŠKA DOBROBIT RIZIČNE DJECE I MLADIH

S obzirom da problem ovisnosti ima značajnih negativnih posljedica po fizičko i psihičko zdravlje djece i mladih, provjerili smo i psihološku dobrobit učenika. S obzirom na dob, osnovni naprema srednjoškolski uzrast nije utvrđena statistički značajna razlika ($t = 0,14$, $p > 0,05$). Utvrđene su statistički značajne spolne razlike ($t = 2,82$, $p < 0,01$), u smjeru da dječaci ($M = 14,8$, $SD = 6,6$) pokazuju nešto malo bolju psihološku dobrobit za razliku od djevojčica ($M = 13,6$, $SD = 6,0$), iako je realno ta razlika iznosila malo više od 1 boda, što nije od kliničke značajnosti.

Međutim dobivene su statički značajne razlike u psihološkoj dobrobiti između djece koja zadovoljavaju dijagnostičke kriterije ovisnosti i djeca koja nemaju problema s ovisnošću. Indeks psihološke dobrobit koji ima vrijednost veću od 12,5 predstavlja normalno psihičko zdravlje, indeks vrijednosti između 7,5 i 12,5 predstavlja narušeno psihičko zdravlje, a indeks vrijednosti ispod 7,5 predstavlja ozbiljnu ugrozu psihičkog zdravlja.

Analizom varijance provjerena je pojava narušenog zdravlja kod adolescenata s problemima s alkoholom. Post hoc analizom utvrđena je statistički značajna razlika u psihološkoj dobrobiti između skupine adolescenata s dijagnozom ovisnosti o alkoholu i visokom riziku za razvoj ovisnosti o alkoholu u odnosu na adolescente koji nemaju problema s alkoholom, gdje skupine s dijagnozom i visokim rizikom imaju statistički značajno nižu psihološku dobrobit, odnosno narušeno psihičko zdravlje (tablica 20).

Tablica 20. Psihološka dobrobit adolescenata kod problema s alkoholom

Alkohol	N	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija	F
nema problema	705	14,59	6,26	2,51 $p < 0,05$
rizični	131	13,78	6,49	
visoko rizični	11	11,55	5,75	
dijagnoza	21	11,81	9,25	
Ukupno	868	14,36	6,39	

Analizom varijance provjerena je pojava narušenog zdravlja kod adolescenata s problemima ovisnosti o internetu. Post hoc analizom utvrđena je statistički značajna razlika u psihološkoj dobrobiti između skupine adolescenata s dijagnozom ozbiljne ovisnosti o internetu i dijagnozom umjerene ovisnosti o internetu u odnosu na adolescente koji nemaju problema s ovisnošću o internetu, gdje obje skupine s dijagnozom imaju statistički značajno nižu psihološku dobrobit, međutim samo skupina s dijagnozom ozbiljne ovisnosti ima narušeno psihičko zdravlje (tablica 21).

Tablica 21. Psihološka dobrobit adolescenata kod problema ovisnosti o internetu

Internet	N	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija	F
nema problema	500	15,08	6,56	9,34 p < 0,01
umjerena ovisnost	334	13,59	5,98	
ozbiljna ovisnost	34	11,41	6,18	

Analizom varijance provjerena je pojava narušenog zdravlja kod adolescenata s problemima ovisnosti o igranju online / videoigrica. Post hoc analizom utvrđena je statistički značajna razlika u psihološkoj dobrobiti između skupine adolescenata s dijagnozom ovisnosti o igranju videoigrica u odnosu na adolescente koji nemaju problema s ovisnošću o igranju videoigrica, gdje skupina s dijagnozom ima statistički značajno nižu psihološku dobrobit, međutim još uvijek nema narušeno psihičko zdravlje (tablica 22).

Tablica 22. Psihološka dobrobit adolescenata kod problema ovisnosti o online igranju videoigara

Online igranje	N	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija	F
nema problema	676	14,67	676	3,53 p < 0,05
rizični	78	13,45	78	
dijagnoza	114	13,18	114	

Analizom varijance provjerena je pojava narušenog zdravlja kod adolescenata s problemima ovisnosti o online kockanju. Post hoc analizom utvrđena je statistički značajna razlika u psihološkoj dobrobiti između skupine adolescenata s rizikom za razvoj ovisnosti o online kockanju u odnosu na adolescente koji nemaju problema s ovisnošću o online kockanju, gdje adolescenti u riziku imaju statistički značajno nižu psihološku dobrobit, odnosno imaju narušeno psihičko zdravlje (tablica 23).

Tablica 23. Psihološka dobrobit adolescenata kod problema ovisnosti o online kockanju

Online kockanje	N	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija	F
nema problema	822	14,46	6,23	2,75 p < 0,05
rizični	10	10,20	8,59	
dijagnoza	36	13,28	8,62	

1.7. OGRANIČENJA PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

Provedeno istraživanje za cilj je imalo pokazati stanje na području Osječko-baranjske županije po pitanju problema ovisnosti djece i mladih. S obzirom da je istraživanje provedeno dobrovoljno s učenicima osnovnih i srednjih škola, treba uzeti u obzir potencijalna ograničenja. Jedan dio škola, pa tako i populacije adolescenata nažalost se nije odazvao provedbi istraživanja, te ne možemo znati da li je upravo skupina koja nije sudjelovala u istraživanju rizičnija po pitanju problema ovisnosti. Također je u istraživanju sudjelovalo više dječaka i mladića nego djevojčica i djevojaka, dok ih je u populaciji podjednak broj. Osim toga adolescenti su većom djelom dolazili iz seoskih sredina, dok je u populaciji veći omjer gradske djece. Nadalje u našem uzorku bilo je svega 10% gimnazijalca, dok je u populaciji oko 25%. Uzorak na kojem je provedeno istraživanje nije bio reprezentativan.

Navedene nedostatke treba uzeti u obzir kad se interpretiraju dobiveni rezultati jer može doći do blažih odstupanja u odnosu na opću populaciju s područja Osječko-baranjske županije.